

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. Egyetemet Debreczenbe! Csiky Lajos. — A gyermekek vallásos nevelése magánjogi úton nyerjen-e rendezést? Dr. Kovács Sándor. — Iskolaügy. A debreczeni ev. ref. egyház első rendű felsőbb leányiskolája. Dóczy Gedeon. — Háromszék vármegye népoktatásügye 1891. évben. — A rajztanítás a középiskolában. Bosznay István. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Egyetemet Debreczenbe!

Elérkezettnek látjuk már az időt, hogy mi is világ elé lépünk lapunkban azon nagy eszmével, melyet cikünk élére írtunk. Ugy látjuk, hogy a jelek mind kedvezőbbekké válnak e sokak által hön óhajtott eszme megtestesülésére; s aligha csalatkozunk, ha kimondjuk, hogy a debreczeni egyetem létesülése ma már nem olyan pium desiderium, melyet inkább csak a lelkek mélyén lehet vágyakozó szeretettel ápolgatni, hanem oly gondolat az, melyről szabad beszélni, s melyről épen itt Debreczenben szükséges is beszélni.

Debreczeni egyetem! Egyetem e nagy kálvinista városban! Egyetem itt, honnan egy nagy főiskola századok óta hintegeti már szét a világosság sugarait! Egyetem e nagy főiskola talapzatán, tovább fejlesztve ezt eddigi di csőséges haladásának útján! . . . van-e a hazai ev. ref. egyháznak oly tagja, kit örömmel, büszkeséggel ne töltsen el az a gondolat, hogy ezen mi egyházunk, e véghetetlenül sokat szenvedett, vértanúknak, hitvallóknak oly gazdag egyház, illet is tud e hanyatló század vége felé teremteni?! . . . Pedig ma már alapos kilátásaink vannak arra, hogy igenis tud illet teremteni.

Ezen év elején úgy a politikai lapok, mint egyházi laptársaink is többször megemlékeztek azon mozgalomról, mely városunkban egy felállítandó egyetem ügye kérdésében keletkezett. Egyik helyi politikai lap, a „Debreczeni Ellenőr“ nevezetesen többeket felszólított városunk elő-

kelő polgárai közül, nyilatkoztassák ki írásban, miképen vélik Debreczen városa által legszebben megünneplendőnek nemzetünk ezredéves fennállásának nagy évét, hogy micsoda nagy emléket kellene emelni e városban a millenium méltó megünneplésére? A felszólítottak legnagyobb része egy városunkban felállítandó egyetem eszméje mellett nyilatkozott. Egy lelkes polgár, Miklóssy Mózes úr, ki korábban már főiskolánk részére 30,000 frtos alapítványt tett, azzal válaszolt a szerkesztő felhívására, hogy azennel 1000 frtot írt alá az egyetem alapjára. Azóta az eszme itten Debreczenben mindinkább terjed, beszélnek arról e város falain belül mindenütt. Csak mostanában történt, hogy egy közvacsora alkalmával egy ügyvéd, — kinek nevét azonban kiírni még nem érezzük magunkat feljogosítva, — 500 frtot ajánlott föl e célra, s bizonyára igen sokan vannak városunkban, kik e nemes példákat a legnagyobb készséggel utánozni fogják, csak lelkesítő hang kell s előkelő hivatalos helyről való felhívás, s a még most csak csörge-dezni kezdő patak széles folyóvá lesz, mely virágborította partok között méltóságos biztossággal halad ama nagy cél felé, mely e szavakban mondható ki: Egyetemet Debreczenbe, protestáns egyetemet észak-keleti Magyarország e metropolisába!

Van városunkban egy irodalmi és szépítési egylet, a „Csokonai-kör“, mely szintén beállott ez eszme propagatorai közé, s egyik közelebbi választmányi gyűlésén ennek megvalósítása eshetőségeivel, az ez irányban városunkban tehető lépések megállapításával fog foglalkozni. És pedig első lépés e tekintetben csakugyan a társadalomnak, e város közönségének megnyerése, hiszen tudjuk, hogy e nagy főiskola is mennyit köszönhet már Debreczen egyes lelkes polgárainak, kik verítékkal szerzett vagyonuk egy részét itt, e nagy kollégiumban tették föl áldozatul a hazai protestáns tudományosság oltárára.

De meg kell e célra nyerni e város református egy-

házközségét, magát a hivatalos várost is. De hát e két helyre úgy is biztosan számíthatunk, jól tudván, mit tett ez egyház, mit tett e város a multban, s mit tesznek ma is debreczeni főiskolánkért. Föl sem is kell említenünk tiszántúli egyházkerületünket, mely, mint valódi szemefényét, féltékeny gonddal istápolja ez intézet anyagi és szellemi felvirágozását. És az egyetemes magyar református egyház?! Ugy tudjuk, hogy most együttülő zsinatán épen e napokban föl lesz vetve az eszme, hogy állítson föl egyházunk egy protestáns jellegű tanárképezdét. Nem tudjuk, hogy Debreczent jelölik-e ki ennek székhelye gyanánt, de azt jól tudjuk, hogy minden és minden Debreczen mellett szól e tekintetben; s az a protestáns tanárképezde, theologiai és jogi, természetesen még tovább fejlesztendő facultásaink mellett egy, nem teljes bár, de hazai protestantismusunk legmélyebb életérdekeinek tökéletesen megfelelő protestáns egyetemet alkotna.

Egyáltalában nem tarthatjuk mai viszonyaink között lehetetlennek azt sem, hogy az állam anyagi támogatásában is részesülhetne ezen új egyetem. Hiszen a hazai tudományosságna tenne az épen olyan nagy szolgálatot, mint akár a budapesti, akár a kolozsvári egyetemek.

Ma még részletekbe menni egyáltalában nem akarunk. De fölvetettük már e kérdést, melyet többé nem is fogunk a napirendről levenni. Szóljanak hozzá minél többen, a kik csak szeretik egyházunkat, s annak e nagy vezeményes kertjét, a debreczeni főiskolát. A rohanó időben mindinkább közeledünk ama nagy ezredéves esztendő felé, mely hazánk történetében egy oly időpont leend, minőt végre is kevés nemzet szokott megérni. Protestáns, különösen ev. ref. egyházunk per eminentiam magyarnak tartja magát: tette föl tehát, nyissuk meg szíveinket az eszmének, de nyissuk meg erszényeinket is mindannyian, s állítsunk 1895-re „Egyetemet Debreczenbe!”

Csiky Lajos.

A gyermekek vallásos nevelése magánjogi úton nyerjen-e rendezést?

II.

Az 1848. XX. törvényczikk 2. §-ában kimondott korszakalkotó nagy elvnek, melyszerint e hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapíttatik meg, — consequentiáit, a szomorú idők bekövetkezése miatt, le nem vonhatta a magyar törvényhozás. Az osztrák polgári törvénykönyv behozatala Magyarországon az ausztriai tartományok számára előírt törvények uralmát jelentette volna hazánkban a felekezetközi viszonyok terén is; de az absolut kormány e tekintetben kellő méltánylással járt el: az 1852. évi november 29-iki nyílt parancs ugyanis figyelemmel volt az 1844. évi törvények által teremtett jogállapotra. Az alkotmány helyreállításáig tűrhetők lettek volna nálunk a viszonyok ebben a tekintetben, ha a pa-

naszra sok alkalmat adó reversalisok nem hatnak zavarólag a békés viszonyok fejlődésére. A fenkölt lelkű br. Eötvös József mindjárt minisztersége kezdetén apostoli buzgósággal látott a baj orvoslása után; a polgári élet terén az alkotmány helyreállítása folytán mutatkozó üdvös lendületet és fejlődést átplántálni akarta a vallásos élet tereire is. Így jött létre az 1868. évi 53. t. cz., melynek 12. §-a a közjogi alaptól ezúttal sem távoztván el, kimondta, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek közül a fiúk atyjoknak s a leányok anyjoknak vallását követik. De a visszás állapot a gyermekek vallásának megállapítása körül a törvény meghozatala után is tovább tartott, dacára annak, hogy ugyanezen t. cz. 12. §-ában világosan ki lett mondva, mikép a törvényvel ellenkező bármely szerződés, térítvény vagy rendelkezés ezentúl is érvénytelen és semmi esetben sem bírhat jogerővel.

A törvény megalkotói nem akarták a 12. §-t büntetőjogilag megvédelmezni, — hirdették úton-útfélen azok, a kik előtt a törvényhozás legszentebb akarata sem érdemel figyelmet, ha nincs ahhoz legalább a birságolás, ha már nem is a szabadság-büntetés üdvös intézkedése csatolva! Pedig hogy a törvényhozás a büntetőjogi sanctiót ezen kiválóan az egyházi élet terén nyilvánuló szakaszhoz nem illesztette, annak valójában más oka nem volt, mint az, hogy: „oly magasztosoknak, oly igazságosoknak, oly megtámadhatatlanoknak tartotta az általa megállapított elveket, hogy meg volt győződve arról, mikép az igazi felebaráti, keresztyéni szeretet mindenütt alá fogja magát azoknak vetni. Nem tette továbbá azért, mivel nem tartotta illőnek, méltónak, hogy ily nagy és magasztos elvek kijelentése mellé odategye az apró rendőri kihágási tilalmakat és büntetéseket“. Magyarország jelenlegi vallás- és közoktatási miniszterének szavai ezek, a kit antikatholikusnak és haereticusnak bizony nem fog tartani senki, kivéve mégis — a „Magyar Állam“ szellemi büvkörébe vont — Simpliciusokat.

Fel van jegyezve, hogy 1868. decz. 8-ikán, tehát azon a napon, melyen a szóban levő törvényczikk a képviselőházban kihirdettetett, a nagyemlékű b. Eötvös József, a most már szintén megboldogult Székács Ferencz és Geduly Lajos akkori képviselőkhez örömsugárzó arczal ezen nyilatkozatot tette: „Most már csak remélem, hogy a vallásfelekezetek s azok papsága között mindennemű surlódások meg fognak szünni s béke leend közöttük“. Csalódott!

Nagyemlékű miniszterünk egy boldogabb hazába költözött már akkor, midőn az illetéktelen és alattomos elkeresztelések megakadályozása céljából, törvényhozásunk egy újabb intézkedés meghozatalát látta szükségesnek; létrejött ugyanis az 1879. évi 40. t. cz. 53. §-a, melyben kimondatik, hogy a ki életkorának 18-ik évét még be nem töltött kiskorú egyént az 1868. 53. t. cz. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe fölvesz . . . büntetendő.

Nem pusztán az 1868. 53. t. cz. 1—8. §§-aiban szabályozott áttérési esetek megszegésének büntetéséről volt tehát szó, hanem valójában a törvény 12. §-ába foglalt rendelkezés sanctiójáról is; hiszen magának a szóban forgó törvény hozatalának alkalmi oka (occasio legis) épen az illetéktelen és alattomos elkeresztelések körül követett visszaélés és jogsértés volt; a törvény célja pedig épen ezen természetű jogsértések akadályozása s a netaláni kihágások megtorlása vala, a mint ezt már más alkalommal kiemelni szükségesnek tartottam.

De a törvény ezen rendelkezése ellen még nagyobb lett

bizonyos részről a visszahatás. Ujabb kormányrendeletek kibocsátása mutatkozott szükségesnek; de Trefort miniszternek 1884. évi júliusi, s Csáky grófnak, a jelenlegi vallás- és közoktatásügyi miniszternek mult évi februáriusi rendelete az 1868. évi 53. t. cz. abbeli rendelkezésének, mely a vegyes házasságból származó gyermekek vallását a jogegyenlőség szellemének megfelelőleg rendezte, — teljes hatályt a gyakorlati életben szerezni, a klérus ellenhatása miatt mind a mai napig nem tudott. Ha azonban a jelek nem csalnak, a közel jövő a békés megoldás reményével kecséget bennünket, a mit mindenkinek, a ki a hitfelekezetek közti békének igaz barátja, őszintén kívánna kell. De a kérdés súlypontja nézetem szerint megint csak a körül fog forogni, hogy a gyermekek vallásos nevelésének kérdése az interconfessionalis közjogi rend, avagy a magánjoghoz tartozó szülői hatalomnak alkatelemeként tekintessék-e?

Lássuk a kérdést közelebbről.

Dr. Kovács Sándor.

Iskolaügy.

A debreczeni ev. ref. egyház első rendű felsőbb leányiskolája.

Reményünkben nem csalatkoztunk. A mit szívesen hitünk, megtörtént. A mit várva-vártunk, megérkezett.

A Budapesti Közlöny márcziushó 8-án megjelent számában ez olvasható: „A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter a debreczeni ev. ref. egyház által fentartott leánynevelő intézet felső osztályait fejlődésben levő első rendű felsőbb leányiskolául elismerte s részére a nyilvánossági jogot — egyelőre három évre — megadta“.

Már e hivatalos közlés alapul szolgálhatott egyházunknak azon feltevésre, hogy a királyi tanfelügyelőség ajánló felterjesztése, de különösen Berecz Antal úr, felsőbb leányiskolai miniszteri biztos tapasztalaton alapuló jelentése olyan volt, melynek következtében a miniszter úr tanintézetünk felsőbb osztályait fejlődésben levő első rendű felsőbb leányiskolának elismerte.

A miniszteri biztos úr ily következményű jelentése egyrészt igazolja azt, hogy az egyház leánynevelő intézete négy felsőbb osztályának felsőbb leányiskolává átalakítására kiküldött vegyes — egyházi és városi — bizottság a tanintézet tervezetét oly előrelátással, oly körültekintéssel szerkesztette, hogy ez által a közoktatásügyi kormány a felsőbb leányiskola fentartását biztosítva látja; másrészt megnyugtathatja a szüléket a következőkről: az egyház mint iskola-fentartó kezelt fogva a nemes várossal és a főtiszt. egyházkerülettel, gondoskodott oly alapról, mely a szükséges számú s képesítésű tanerők javadalmazására, az iskola dologi, rendes és rendkívüli kiadásainak fedezésére elégséges; hogy az egyház épített bizottsága a már felerészben fennálló épület tervébe mindazon helyiségeket befoglalta, melyek egy internátussal egybekötött első rendű felsőbb leányiskolában az illető miniszteri szervezet értelmében okvetlenül szükségesek; hogy a felsőbb leányiskolává átalakított négy osztály tantervében az állami hasonló iskolák tantervéhez annyira alkalmazkodott, a tananyagot oly módon tárgyalta, hogy tanulmányi tekintetben mi sem forgott

fenn, a mi a nyilvánossá tételt megakadályozta volna; végre mindenkit meggyőz a felől, hogy a miniszteri biztos úr teljesen méltányolván az egyház magasztos célú törekvését, a miniszteri szervezethez alkalmazkodását, a nemes város és a főtiszt. egyházkerület áldozatkészségét, a fejlődésben levő magasabb iskola szükséges voltát: hogy fejlődése elé akadályok sehonnán ne gördítenek, jelentésében annak kimutatására fektetett súlyt, hogy megvannak-e a lényeges kellékek ahhoz, melyek szerint a közoktatásügyi kormány tanintézetünk felsőbb osztályait felsőbb leányiskolának nyilváníthassa, és midőn — mint a hogy küldetése megkívánta — a lényegtelen hiányokat, melyek kezdetben mindenütt vannak, mert az átalakulásnál a legnagyobb buzgóság mellett is kikerülhetnek, feltüntette, a szálkát nem nagyította gerendává.

A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter úr fentebb idézett nyilatkozata tehát megnyugtatóra szolgál a debreczeni ev. ref. egyháznak, mint az iskola fentartójának, az ezen iskolára áldozatot hozott főtiszt. egyházkerületnek s a közmívelődésért oly sokat áldozó nemes városnak, öröme az azon szüléknek, kik leánygyermeküket már most ez iskolában neveltetik, a tanszemélyzetnek pedig nem értékelhető erkölcsi jutalmul. A miniszteri biztos úr, részrehajlatlan és önzetlen jelentésének ily sikerű következményéért találja meg az elismerést ama tudatban, hogy a magasabb nőnevelésnek egy hajléka az ő közreműködésével már fejlődése folyamán írhatja homlokzatára: nyilvános első rendű felsőbb leányiskola.

A történet hűsége megkívánja, a méltányosság hatása alatt álló erkölcsi érzületem követeli, hogy még itt a tény s az ebből folyó következtetések elősorolásánál ne állapodjam meg, hanem ismertessem meg a miniszteri inagás leíratot is, mely a kir. tanfelügyelőség útján főtiszt. püspök úrhoz küldetett. E leírat elsorolja a feltételeket, melyek teljesítése mellett tanintézetünk felsőbb osztályai fejlődésben levő első rendű felsőbb leányiskolául elismertetnek, s a nyilvánosság egyelőre három évre megadatik. E feltételek a következők: „az iskola-fentartó egyház jövő tanévtől kezdve az V. s VI. osztályt fokozatosan nyissa meg; az iskolát az 1887. évi júliushó 7-én 28,999. sz. a. kelt rendelettel kiadott felsőbb leányiskolai szervezet értelmében kellő számú és képesítésű tanerőkkel, a szakok arányainak megfelelően lássa el; a szükséges tanszereket kellő mértékben szerezzze meg, s ezek elhelyezéséről, fentartásáról és gyarapításáról kellőképpen gondoskodjék. A három év eltelte után az iskolát biztosommal újabban meg fogom vizsgáltatni s a vizsgálat eredményéhez képest a nyilvánosságot véglegesen megadni“.

Mint hogy a miniszter úr tanintézetünket fejlődésben levő első rendű felsőbb leányiskolának ismerte el, s mint ilyenek adta meg egyelőre három évre a nyilvánosságot, az első rendű felsőbb iskolák pedig a szervezet értelmében 6 évig tartó tanfolyamúak, ugyancsak 6 osztálylyal, s nekünk jelenleg csak 4 osztályunk van: okvetlenül meg kellett kívánna, hogy az V. s VI. osztály fokozatosan nyitassék meg. Miután iskolánkban jelenleg két oly tanerő van alkalmazva, kik — bár a képesítési vizsga letehetésére 1891. évi július hóban jelentkeztek s ennek letehetését kérlezték, de a vizsgáló bizottságot rendkívüli időben miattuk összehívni szokatlan s költséges intézkedés lett volna, az egyház, tekintettel eddigi, már több éven át sikeresnek bizonyult működésükre — oly feltétellel állította be őket a felsőbb iskolába ideiglenes minőségben, hogy a felsőbb iskolába megkívántató képesítést a miniszter úr által részükre már engedélyezett időben haladéktalanul megszerez-

zék; és miután a szervezet „Nevelő és tanerők“ című fejezete a felsőbb osztályokban középiskolákra képesített tanerők alkalmazását kívánja: a leíratnak az alkalmazandó tanerők számáról és minősítvényéről is meg kellett emlékezni. Hogy pedig a tanszerek kellő mértékben beszerzéséről és ezek elhelyezéséről is szól a leírat, ennek az az oka, mert iskolánk a négy osztályú felsőbb leányiskola szükségletének megfelelőleg van ellátva tanszerekkel, s ezek az építkezés miatt szekrényekben — melyek most a tantermekben állnak — vannak összezsúfolva. A szertárnak a fejlődés arányában gyarapodnia kell, a tanszerek czélszerű elhelyezéséről pedig az új épületben szertár-helyiségről gondoskodtak az építési tervkészítők.

A miniszter úr által elősorolt feltételeket mindnyájan úgy ismerjük, mint a felsőbb leányiskola nélkülözhetlen kellekeit. E feltételek nem is okoztak egyházunknak semmi aggodalmat, mert mind olyanok, melyeket az átalakításra kiküldött bizottság az iskola szervezettervébe befoglalt.

Hogy a miniszter úrnak sincsenek kételyei a felől, hogy egyházunk a felsorolt feltételeknek fokozatosan eleget tesz: örvendetesen bizonyítják ezt a leírat következő végső sorai: „Erről további szíves intézkedés végett oly megjegyzéssel értesítem, — főtiszt. püspök urat, — miszerint megelégedéssel értesültem amaz áldozatokról, melyeket az egyház ezen iskola érdekében hoz, s a melyek alapján biztosan remélhető, hogy ezen iskola rövid időn az ország egyik legszebb felsőbb leányiskolájává fog fejlődni“.

A miniszter úr e biztos reménysége szolgáljon az átalakításra kiküldött vegyes bizottság fáradozása elismeréséül a multa, jóakarátának s törekvésének ösztönzéséül a jövőre; de szolgáljon örvendetes tanúságul mindnyájunknak arra nézve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr nemcsak ellenőrzője, de gyámolítója is minden, a közművelődést előmozdító intézetnek, s nem késik örömeinek kifejezést adni az ilyenek keletkezése fölött.

Senkinek sem lehet aggodalma a miatt sem, hogy a miniszter úr a három év eltelte után iskolánkat biztosával újabban meg fogja vizsgáltatni, mert már tények után ítélni meg mindenki az egyház s város által kiküldött bizottság lankadatlan buzgóságát, tevékenységét és eszélyességét; így biztosra veheti, hogy három év alatt a megkezdett építést befejezi, a tanhelyiségeket berendezi, a szükséges tanszereket beszerzi, megfelelő képesítésű tanerőket a szükségnek megfelelő számban alkalmaz, s ha az iskola megfelelő előkészültségű növendékekkel lesz benépesíthető, a tanító személyzet is megteszi a tőle telhetőt s méltán várható arra nézve, hogy a vizsgáló miniszteri biztos olyannak találja tanintézetünket három év elmúltával, mely méltó reá, hogy a nyilvánosság részére véglegesen megadassék.

Dóczy Gedeon,
igazgató.

(Vége köv.)

Háromszék vármegye népoktatásügye 1891. évben.

(Folytatás.)

A mit e felsőbb népoktatási intézetünk gondnoksága és a város tanácsa kért s utóbbi féléves jelentésünkben mi is Nagyméltóságod pártolásába ajánlottunk: a k.-vásárhelyi 3

osztályú felsőnépiskolának 6 osztályú állami polgári iskolává átalakítása immár elhatározott dolog. Örömmel vettünk tudomást szakelőadónk május havi jelentéséből Nagyméltóságodnak magas rendeletéről, melyben hajlandóságot méltóztatott ez átalakításra nyilvánítani, „a mennyiben a szükséges kifogástalan helyiségek, azok felszerelése, valamint az iskola dologi kiadásai az állampénztár igénybevétele nélkül állandóan biztosíthatnának“. Ez érdekében első sorban K.-Vásárhely város közönsége hivatott áldozatkészséget tanúsítani: a vármegye közönségének az iskola fentartásához leendő hozzájárulása iránti tárgyalások pedig folyamatban vannak.

A s.-szentgyörgyi polgári iskolánkkal kapcsolatos mulatkos tanműhely szervezésének szabályzatát szintén fölterjesztettük e félév folytán. Mindaddig elintézetlen volta közvetlen kárára volt műhelyi képzésünknek, a mennyiben szabályzat hiányában nem lehetett a szünidei munkáltatást elrendelni a gondnokságnak, s ez által növendékeink nemcsak a szünidőre kért segélytől és előirányzott gyakorlástól estek el, de kérdessé vált a jövő tanévben — legalább teljes mértékkel — igénybe vehetése azon kegyes ajánlatnak is, melylyel kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr ó Nagyméltósága 80 forintos évi segélyt helyezett már a jövő tanévtől fogva kilátásba tanműhelyi növendékeinknek, kik kellő előképzéssel mű- és géplakatos gyári-munkás állásokra szerződhetnek polg. iskolai és tanműhelyi tanulmányaik bevégezése után. A fentebb már jeleztük megkettőztetett munkaidő a szünnapoknak is felhasználásával lehetővé teendő polg. iskolai 6 osztály végzése mellett egyes mű- és géplakatos képzését ifjainknak. De hogy a tanműhely munkaideje a szorgalomszakokban is kiterjesztessék, azon érdekében mulhatlan szükséges, hogy a műhelyvezető szaktanító minden más tantárgy előadása alól fölmentessék s összes munkaóráit a tanműhelyben tölthesse. E czélból ismételtén kérni bátorkodunk, hogy egy matematikai szakcsoportból képesített tanerőt kinevezni s azzal a polg. iskolai tanítókar korábbi létszámát visszaállítani méltóztatassék.

Még két tanműhelyünk szervezése foglalkoztatta e félévben a fentartó testületeket: az egyik, a s.-szentgyörgyi nőipariskola örvendetes fejlődésnek néz két évi tanfolyamra kiegészítés esetén elébe; de ez intézet eddig is nagy buzgalommal és megfelelő sikerrel működött, 60—80 növendéket képezvén évenként női kézi munkákkal kenyérkereső vagy háztartásban érvényesülő nőiparra. Azonban a másik nőipar-tanfolyam Kovásznán válságos helyzetbe jutott, nem lévén képes az orbai járás fentartó községeknek érdeklődését és növendékekkel benépesítés által támogatását biztosítani. A tárgyalások Nagyméltóságod előtt folynak: vajha kedvező megoldásra vezetnének.

Jobb kilátásaink vannak a nőnevelésnek azon terén sikerrel munkálkodásra, melyet a kisdedóví törvény életbelépésével Nagyméltóságod kisdedóví-képezdek szervezésére nyitott. Megyénk első volt a nőnevelés e nemzeti hivatást teljesítő intézetének felállítására ajánlattevésben. Nem tudjuk, mi sors vár a dajkaképző-tanfolyammal szervezendő sepsi-szentgyörgyi kisdedóví-képezde ügyében megyénk által Nagyméltóságodhoz intézett fölterjesztésre; de annyi biztató jelét voltunk cserencések tapasztalni jó törekvéseink méltatásának, hogy teljes reménnyel vagyunk fölterjesztéseink figyelembe vétele, a kért állami támogatás megadása iránt. E méltatásnak csak két tényére hivatkozunk itt: egyik, hogy a kisdedóví törvényjavaslat módosítására mult félévi jelentésünkben tett

javaslataink a magas kormány és a törvényhozás által részben figyelembe vétettek, törvénynyé emeltettek; másik, hogy a kiseddóvó-képezdek szervezése tárgyában Nagyméltóságod által egybehítt szaktanácskozmányban bizottságunk szakelőadója is részt vevén, álláspontunknak és fölterjesztéseinknek megfelelő szakvéleménye részben meghallgatást nyert, s ennek folytán kiseddóvó-képezdek a létesíthetés biztos reményéhez jutott. Nem is késik a vármegyénk közönsége által kiküldött „létesítő bizottság“ e képzőintézet oly gondos és részletes előmunkálásával, hogy csak a Nagyméltóságod „legyen“ szavát várja megyénk s azonnal fel lesz állítható a székely léterdekeket s e mellett széles körben a nemzeti művelődést szolgálni hivatott sepsi-szentgyörgyi kiseddóvó-képezde. Mély tisztelettel kérjük az e tárgyban fölterjesztett emlékirat kedvező elintézését.

Tizenhét községben folytatott e félév alatt tárgyalásokat kiseddóvó intézet felállítására iránt szakelőadónk; három helyen rendszeres kiseddóvó intézetet s 3 községben állandó menedékházat remél szerveztethetni, 11 iskolánál pedig oda törekszik, hogy a műhatlanul szükséges új tanítósság mint tanítónői állás rendszeresíttessék s a megválasztandó tanítónői díjlevélben köteleztessék a nyári óvodának — megfelelő díjazás mellett — vezetésére, mindaddig, míg a község oly helyzetbe jöhet, hogy kiseddóvó intézetet, vagy legalább állandó menedékházat alapíthat képesített kiseddóvóval, vagy felügyelőnővel. Ha a megkeresett községek és felekezetek iskoláiknak ily kiegészítését eszközlik, — mi iránt legtöbb helyt kilátás van, — nemcsak leányaink megfelelőbb nevelését s különösen női kézi munkákra és kertészkedésre oktatását érjük el, de egyszersmind az óvodát szerves összekötésbe hozhatjuk az iskolával, a tanítás és nevelés jelentékeny hasznára, sőt az oktatásmódnak is kedvező befolyásolásával.

Még egy nevelőintézetünkről kell külön megemlékeznünk e jelentésben. Már szerencsések voltunk Nagyméltóságodnak tudomására hozni vármegyénk közönségének 20,000 és 5000 frt alapítványtételét a megyei fiárva- és szeretetház javára. Az ide vonatkozó határozat feloldatott ugyan, de a legutóbb megtartott megyei közgyűlés a 20,000 frtos építési alapot ismét megszavazta, csak az 5000 frt segélyösszeg felajánlását mellőzte a felhozott alaki nehézmények figyelembe vételével. Így is azon helyzetben van a kiküldött „létesítő bizottság“, hogy egyrészt az építést megkezdheti, másrészt az intézetnek legalább egy (talán két) családcsoporttal megnyitására is intézkedhetik. E célból a „szervezési szabályzatot“ 18 rokonintézet hasonló munkálatainak és szakelőadónk közvetlen szerzett tapasztalatainak figyelembe vételével, de a Háromszék vármegyei fiárva- és szeretetházra vonatkozó szabályrendelet speciális intézkedéseire és célzataihoz is gondosan alkalmazkodva, megállapította bizottságunk. A vármegye közönsége Nagyméltóságodhoz folyamodott némi államsegélyért: méltóztassék e kérelmet teljesíteni, a felsorolt okok mellett azért is, minthogy az 5000 frt alapítvány elvesztésével évenként 300 frt hiány támadt az árvaház költségvetésében. „Erzsébet“ árvaházunkat ez évben is támogatni méltóztatott a szokott mennyiségű segélylyel, — ezúttal a Röck Szilárd-alapítványból: örömmel jelenthetjük, hogy e hasznosan működő árvaház-nevelőintézet, — állandóan méltó a magas kormány támogatására.

Általában népiskoláinknak egyenletes fejlődését konstatálhatjuk. A szűk anyagi viszonyok dacára iparkodnak isko-

lafentartó községeink — s részben a felekezetek is — meghozni az iskolák emelésére áldozataikat.

(Folyt. köv.)

A rajzitanítás a középiskolában.

(Vége.)

A hatodik osztályban előírja a tanterv a renaissance díszítményeket, építészeti részek, oszlopfők, oszloplábak rajzolását lapmintákról s esetleg domború mintákról is. A renaissance díszítmények rajzolásánál ugyanazok az elvek irányadók, melyeket előbbi cikkeimben elmondottam. Fontos az építészeti részek rajzolása. Fősúlyt kívánok fektetni a dór, jón és korinthusi rendszerre. Ezek az építészetben ma is a jó ízlés netovábbját képezik. Rajzolás közben a tanár igen szépen magyarázhat a tanulóknak a görög építő művészet nagy tökéletességéről, formái összhangjáról, bevégeztségéről. Kívánatosnak tartom, hogy az építészetrel kapcsolatban a szobrászatról és festésről se feledkezzenek meg, mert ezek az építészetrel szoros kapcsolatban voltak és vannak ma is. Fel kell ébreszteni a tanuló kíváncsiságát a görög művészet azon örökség művei iránt, melyekből, fájdalom, ép állapotban, nagyon kevés maradt ránk. E mellett az arabs-mór építészet emlékei ragadhatják meg a tanulót. Az arabs díszítő és építőművészet formái egyszerűsége s a végtelenig menő ismétlése mellett olyan remekeket hozott létre, melyeknek színpompája bámulatos s párjuk nincs.

Nagyon szép tárgyat kínálkozik a renaissance is, mely a görög és római, s a középkori műveken, mint alapon nyugszik. Különösen az olasz renaissance styl nagyon megérdemli a vele való foglalkozást. Annyi híres művész s annyi híres művészi termék tán egy korból sem maradt ránk.

Meg kell ismerniök beszélgetés közben a stylek közti különbséget, azoknak rokonságát, szépségeit. Ha könnyen, játszva tanulják meg, úgy lesz haszon belőle, mert érdeklődésük fenmarad, de ha rá vannak kényszerítve a tanulásra, semmi eredményt sem érünk el. Azt hiszem, hogy a rajztanár igen sok művészettörténelmi tényt taníthat meg, ha alkalmas módon s kellő érdekességgel adja elő. A történelem tanítása nem terjeszkedhetik ki annyira, hogy a művészeteknek nagyobb tért adjon. Hogy tehát ezt is megismerjék a tanulók, a rajztanár van előadására hivatva. Azt hiszem, hogy a művészetek ismerete szintén azon általános műveltséghez tartozik, melyet a tanulónak a középiskolában nyernie kell.

S mivel ma már mindenben nemzetit akarunk, s így nemzeti műveltséget is, mely idegen zománcz nélkül is fényes legyen, nem állítok helytelent, ha azt kívánom, hogy hazai műemlékeinket se feledjük ki a számításból. A középkori stylekkel kapcsolatban hazánk műemlékeit is meg kell ismertetnünk. Szébb épületeink ebből a korból valók, s csak jelen napjainkban vesz az építészet is nagyobb lendületet.

A hetedik és nyolcadik osztályban az emberi fej rajzolása következik, először lapmintákról, később főszminták után. Itt új tér nyílik a tanár és tanuló számára. Eddig csak díszítményeket rajzolt a tanuló, melyekben szintén megtalálta a formai szépet, de legszebb és legtökéletesebb mégis az emberi test s azon a fej. Ennek rajzolása az előzmények után meglehetősen ugrás, mit azonban kis igyekezettel le lehet győzni. Meg kell magyarázni a fő és a test arányait. Nézetem szerint az

antik fejek rajzolása a legezészerűbb, mert ezeken a tanuló a szép formákat összegyűjtve látja. (Kivételek itt is vannak, s ezeket nem kell tárgyul választani). Szeme hozzá szokik a szép formákhoz s mindenütt ezeket fogja keresni, figyelmen kívül hagyja a torzulásokat, melyek az emberi fön gyakran előfordulnak. Antik főket rajzolva ízlése annyira finomul, hogy az ezekkel össze nem illő, rút formák természet utáni másolásában nem fogja kedvét találni. Hogy ezt a célt elérjük, igen alkalmasak a Bague-féle fejminták, melyeket szénnel és krétával kell Ingres papírra rajzoltatni. Hogy mikép készítsék a rajzot, erre nem terjeszkedhetem ki, — ez a dolog technikai része, — a papírra nézve megjegyzem, hogy a világos melegsürke szín ajánlható. Kellő ügyességre tevén szert, az emberi kezét és lábát, vagy testet is lehet rajzoltatni a tanulókkal. — Itt még jobban tudatára ébrednek annak, hogy az emberi test formailag a legtökéletesebb, a mit csak a természet nyújt, s így a művészetnek is legméltóbb tárgya az ember.

Végül szükségesnek tartok pár dolgot megemlíteni. Igen tanácsos a diszitményi rajzokat lehetőleg nagy méretben kidolgoztatni, különösen a komplikáltabb alakokat, mert a kezdő rajzoló a finom részleteket kicsiben kidolgozni nem tudja, s könnyen kedvét vesztheti, vagy a legjobb akarat mellett sem tudja megközelíteni az eredetit. Mivel az e fajta rajzokat vízfestéssel szokás színezni, még ebből a szempontból is ajánlatos, ha kissé nagyobb méretben dolgozik, mert így a bátor kezeléshez szokik.

A rajztanítás helyességét nem abban keresem és találok a középiskolában, ha a tanár egyes kiváló vagy tehetséges növendéket buzdít, tanít, s a többiekkel nem törődik, hanem abban, ha mérsékelni tudja a jókat, hogy haladásukban a közepszerűeket ne nagyon szárnyalják túl. Egy általános tudásnak kell jellemeznie a jó rajztanítás eredményét. Az úgynevezett vizsgái vagy kiállítási rajzok készítését, melyekre hosszú időt el lehet vesztegetni, minden fontosabb cél elérése nélkül: nevelésnek és károsnak tartom. Mindenki tudjon és tanuljon meg tisztességesen rajzolni: ez a cél. Máskép van a dolog művészi szakiskolában, hol meg a közepszerűségnek a térről való leszorítása kívánatos.

Nem elég, ha a tanulók csak a technikai oldalát sajátítják el a rajzolásnak.

Nemcsak azt kell megtanulnia a tanulónak, hogy írónnal, krétával, szénnel, festékekkel bánni tudjon, ez is valami, de nem elég. Ízlését kell fejleszteni, bár tagadhatatlan, hogy a technikai ügyességre is szükség van. A középiskolában a rajzolás csak út, mely a cél elérésére vezet. Arravaló, hogy lassan-lassan tisztítsa ízlését, fejleszse látóérzékét, alkalmassá tevén arra, hogy a formai szépet a maga valójában lássa és élvezni tudja. Ha a tanárnak sikerül azt elérni, hogy a tanulóknak a művészi tárgyak iránt állandó érdeklődést tudjon kelteni, elérte célját. Ezt pedig nem csupán a rajzolással, hanem a művészetről tartott lelkes és ügyes beszélgetéssel lehet elérni. Így aztán méltán sorakozik a rajz, fontosságában és kivívott eredményeiben egyéb tárgyak mellé. S így el fog múlni az az idő, midőn a rajz csak mint hatodrangú tényező jött számba.

Debreczen.

Bosznay István.

Irodalom.

Észrevételek Dávidházy János „A lelkipásztor teendői a presbyteriumban és az egyházi vagyoni ügyéhez tartozó nyomtatványok kezelése körül” cz. könyvének ismertetésére.

(Vége.)

Ezek után a költségvetésről mondja el a maga véleményét az ismertető, s miután kinyilvánítja, hogy erre nagy súlyt fektet, ebből levonja azon következtetést, hogy a könyvben adott minta nem elegendő, hanem ajánl ő egy jobbat, a mely amattól ismét az „egyenként s összesen” nagy horderejű rovatok s a mult évi költségvetés adatainak felsorolásában különbözik. Eleve kinyilvánítom, hogy a költségvetést én is feltétlenül szükségesnek tartom, nemcsak azért, mert a törvény kívánja, hanem azért is, mert az egyháznak évi bevételeire s kiadásaira vonatkozólag előzetes tájékoztatóul szolgál. Hanem hadd mondjam el azt is, hogy könnyű olyan pénzügyintézetknél megcsinálni a költségvetést, hol a bevétel és kiadás nem olyan változó természetű, mint az egyházaknál; de itt az évről-évre előforduló különböző természetű pénzforrások s szükségletek annak egybeállítását nagyon megnehezítik, s az egyháztanács gyakran jut oly helyzetbe, hogy előleges költségvetésétől — a körülmények kényszerítő hatalma miatt — el kell térnie, s bizony nagyon megcsalódnék az, ki az ismertető tanácsán elindulva, a mult évi költségvetés alapján készítené el e munkát. Alapul szolgálhatnak sok tekintetben a mult évi számadás adatai, melyek tényekről s nem reménybeli jövedelemtől vagy kiadásról beszélnek, azután a megkezdett év viszonyai, az előreláthatólag beálló szükségletek, melyek nem ritkán az előző évi költségvetés képét egészen megváltoztatják. És ha valami indoka lehet az új költségvetés adatainak, nem lehet az más, mint a mult évi számadásban tényleg kimutatott tételek.

Kénytelen vagyok még visszatérni a számadásra, hogy a mult évi túlkiadásra vonatkozólag, melyet a könyvviteltannak ismerni nem volna szabad, némely dolgokat elmondjak. Különösnek tűnhetik az fel természetesen, hogy valaki többet ad ki, mint a mennyit bevett s még sincs adósság. Pedig megtörténhetik épen az által, hogy a különböző célra kivetett pénzek egy pénztárban kezeltetnek. A könyvben adott mintákból kitűnik, hogy ott iskolaépítési költségről is van szó, mely épen azért van feltüntetve külön, hogy az egyház folyó bevételeivel össze nem olvasható. Ha már most ezen iskolaépítési költségről vezetett számadás maradványt tüntet fel, az egyház rendes számadása pedig túlkiadást, azonnal meg van a magyarázat, hogy az utóbb említett túlkiadás az előbb említett maradványból fedeztetett, mit a pénztár állása is igazolni fog. Túlkiadás tehát van, adósság pedig nincs, mert mindkét pénztár az egyházé, s a következő év a mérleget helyreütheti. A számadásnak ily módon vezetése pedig szükséges azért, hogy az iskolaépítési pénztár állása kezdettől fogva nyilván tartható legyen. Még inkább előjöhethetne a túlkiadás esete akkor, ha az ismertető ajánlata szerint minden pénz egy napló, vagy mondjuk, pénztári könyvben kezeltetnék.

A könyv hiányát igyekezvén ismertető pótolni, a vagyoni leltárhoz is ad mintát; eljárása nem kifogásolható, ámbár leltármentát minden nyomtatványkereskedésben lehet kapni, s annak elkészítése nehézséggel nem jár.

Ismételten végignézttem a könyvben adott mintákat,

hogy annak adatai mennyiben nem képeznek hát — ismertető állításai szerint — egy szerves összefüggő egészet? De megvallom, ez állítás alapjának nyitjára jönni nem tudtam, mert az egymáshoz tartozó minták számtételei is egészen összevágának. Kerestem azon gyarlóságokat is, melyeknek létele mellett is figyelembe ajánlja a könyvet az ismertető, de hát én azokat sem találtam meg, talán azért, mert hiányzanak abból az ő általa ajánlott módosítások.

Mindeneket egybevetve, s az ismertett könyvből nem ismertett mintákat (terményszámadás, iskolaépítési számadás, közalap stb.) is figyelembe véve, én azon következtetést vagyok bátor levonni, melyet különben némi tekintetben az ismertető is elismerni látszik, hogy a könyv írója figyelemre méltó munkát végzett, és noha az ismertető könyvviteltani ismereteivel az adott minták nem egyeznek is, mégis mivel a gyakorlati életből vett ismeretekkel — melyek pedig inkább irányadók — megegyeznek, a mennyiben épen azok alapján vannak szerkesztve, s mivel úgy a hittanhallgató ifjaknak, mint nekünk, a könyvviteltant nem tanulmányozott lelkészeknek, hasznos útasításokkal szolgálnak: én a művet tapasztalatból vett meggyőződéssel merem minden érdekeltek figyelmébe ajánlani.

Vértés.

Szücs László.

Keresztyén. E vallásos havi folyóirat 3-ik száma egyházkerületünk új püspökének arcképét hozza, melegen üdvözlőlvén a főpásztort püspöki székén. A kis lap egyéb cikkei erős vallásos érzelmek, evangéliumi hit jellemzi. Mint már írtuk, szerkeszti és kiadja e kis lapot Szalay József n.-becske-reki ev. ref. lelkész. Előfizetési ár egész évre 50 kr. Ajánljuk.

Előfizetési felhívás. Sajtó alá bocsátottam Chiniqy Károlynak „Ötven év a r. kath. egyházban“ cz. műve 2-ik füzetét. A mű általános irányáról nem kell szólnom, mert az eléggé ismeretes. Míg az első kötet a gyermek és ifjú Chiniqy mutatja be a kath. egyház bizar keretében pappá szenteltetéséig, ez a 2-ik füzet a gyakorlati téren küzdő lelkészt mutatja be hivatásának eszményi magaslatán, de egyszersmind a romanizmusnak éles megvilágítása mellett. Különös érdekű leendő kötet már csak azért is, mert egy oly kérdés is tárgyalatik benne, a mely nálunk eddig alig talált a legkisebb méltatásra is, holott nagyon megérdemli a fontolóra és gondolóra vételt; ez a mértékletességi társulatok kérdése. A művet előfizetőinknek április végén fogjuk megküldeni. Terjedelme 10—12 ív; előfizetés 1 frt; 5 példány után egy tiszteletpéldány. A mű megrendelhető Révész Mihály fordítónál Kun-Madarason és Szódi S. nyomdász-kiadónál Karczagon. Szódi S., kiadó. Révész Mihály, fordító. — Nagyon melegen ajánljuk a munkás ifjú fordító ez újabb kiadványát t. olvasóink szíves pártfogásába. Tiszt. Révész M. úr kiváló érdemet szerez magának e véghetetlenül érdekes amerikai munka magyarra fordítása által, a mint ezt ezen mű első kötetének megjelenésekor sajtónk egyhangúlag elismerte, — támogassa őt közönségünk nemes fáradozásában tovább és tovább.

Különfélék.

Comenius emlék-ünnepély a debreczeni főiskolában. Márcz. 28-án szép ünnepélyt ült a debreczeni főiskola Comenius Ámos Jánosnak, a hazai nevelésügy e hatalmas úttörő bajnokának

születése háromszázados évfordulója alkalmából. Ott voltak ez ünnepélyen a főisk. imateremben Simonffy Imre kir. tanácsos főgondnok, Némethy Lajos, Kiss Albert, Könyves Tóth Kálmán lelkészek, Széll Farkas táblai tanácselnök, Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő, Beke Mihály egyházker. tanácsbíró, a debreczeni tanintézetektől több tanár, a teljes tanítói testület s a főisk. tanárkar legtöbb tagja és a főisk. ifjúság. Az ünnepélyt a főisk. énekhar „Vándordal“ cz. szép darabbal nyitotta meg, mely után Joó István tanítóképezdei igazg. tanár tartott öt negyedórán keresztül egy nagy gonddal dolgozott, gyönyörű emlékbeszédet Comenius élete, irodalmi működése fölött. — Szeretnők ez emlékbeszédet egész terjedelmében közölni, de erre nem lévén terünk, 3—4 számunkban a tárczarovatban fogunk belőle részleteket közölni. Az ünnepélyt ugyancsak az énekhar zárta be, elzengvén a „Szózat“-ot. Nagyon örültünk ez ünnepélynek, hiszen oly igen kívánatos, hogy vissza-visszarepüljünk a hálás emlékezet szárnyán multunk nagy alakjaihoz, hogy fölelevenítsük az érdemeseknek emlékét, hogy egyhangú munkában telő napjainkat ily erkölcsi és szellemi mozzanatokban egyiránt gazdag ünnepélyekkel kissé változatosabbakká tegyük.

Debreczeni lelkészválasztás. F. hó 27-én vasárnap d. e. 10 óra után néhai Révész Bálintnak, mint debreczeni lelkésznek helye betöltetett, megválasztatván ide is püspöki utóda: főtiszt. Kiss Áron úr. — Az említett időben a városháza nagytanácsterme egészen megtelt a választásra jogosított egyháztagokkal, kik közt nők is többen voltak. A választást az egyházmegye részéről Némethy Lajos és Beke Mihály urak vezették. Az egész választás alig 20 percet vett igénybe. Az egyházi elnök megnyitván a közgyűlést s előadván a választási előintézkedéseket, Somogyi Pál egyházi főjegyző felolvasta a lelkészválasztási törvény illető §-ait, s röviden megmagyarázta azokat. Majd felolvasta a lelkészjelölő bizottság jegyzőkönyvét, melyből kitűnt, hogy legkitűnőbb bizonyítványai alapján is egyedül főt. Kiss Áron porcsalmi lelkész, tiszántúli egyházkerületi megválasztott püspök jelöltetik ki a debreczeni lelkészi állomásra. „Éljen Kiss Áron!“, zúgott föl a név hallatára a választó közönség, mire az elnök úr kétszer megkérdezte, hogy Kiss Áront akarják-e a hívek lelkészeknek? — s midőn mind a kétszer csak e nevet hangoztatták, elnök a nevezett lelkész-püspök urat a debreczeni egyházközség megválasztott lelkészének jelentette ki. Ezzel főtiszt. Kiss Áron püspök úr egészen Debreczené lett. Vezesse ő e nagy gyülekezet lelki ügyeit hosszú időn át lankadatlan erőben és egészségben! Szívünkől óhajtuk, hogy mint Sionunk templomának immár legtöbb terhet hordozó oszlopa, sokáig éljen!

A Magyar Prot. Irod. Társaság mult hó 26-án tartotta meg évi rendes közgyűlését, melynek kimagasló pontja az eszmékben, gondolatokban gazdag titkári jelentés volt. E jelentésből részleteket fogunk közölni, valamint a közgyűlés lefolyásáról is referádát adunk. Most csak azt jelezzük, mint igen-igen fontos mozzanatot, hogy a népies íratkák ügye immár kellőleg elő van készítve, és a Társaság ilyennemű kiadványaival még ez év folyamán napvilág elé lép.

Lelkészválasztás. A p.-ladányi egyházközség márczius 27-én nagy szavazattöbbséggel Erőss Lajos földesi lelkészt választotta meg lelkészévé. Adjon az Isten erőnek lelkét, kegyelemnek lelkét ez új őrállomásán is a nevezett lelkész úrnak. — E választással kapcsolatban tudatjuk, a minek mult heti számunkban nagy sajnálatunkra nem tudtunk már helyet

szorítani, hogy Tóth Lajos tiszadobi lelkész az egyháztanács-hoz intézett levelében, Dr. Márk Ferenczet követve, szintén visszalépett a jelöltetéstől, mint a ki csak a p.-ladányi egyházközség néhány tagjának határozott fölhívására határozta el magát a pályázásra is.

Ötven éves tanítói jubileum. A fáradságos küzdelmekkel egybekötött tanítói élet egyik félszázados harciosa, a tépei agg tanító, Biki Ferencz mult hó 20-án ülte tanítói szolgálatának 50 éves évfordulóját. Reggeli istentisztelet után a templomban óriás közönség gyűlt össze, s az ünnepelthez Szele György helybeli lelkész tartott egy szép üdvözlő beszédet, átadván egy értékes ajándékot, melyet a hűséges buzgó szolga érdemeinek elismerésül, kedves emlékül vett egyházközsége; majd a kartársak nevében Nagy Dániel tanító üdvözölte az egyházm. tanítói kar Nestorát. A jubiléus meghatva mondott köszönetet ünnepeltetéséért, s megáldotta, Isten oltalmába ajánlotta az egész népet. Kívánjuk, hogy a hű szolga éljen még sokáig, hogy a felnövekedő újabb nemzetségben is lássa az általa hinteggett magvaknak szép gyümölcsökben való kikékelését.

Kegyes adakozások Felső-Bányán. Egyházunknak — közelebbi időben felépült csinos temploma mellett — úrasztali készlete, kivált pedig 2 kelyhe olyan, mely több műértő figyelmét magára vonta. Keresztelő edénye azonban nem volt képes kiállani a műbíráló, se nem csinos, se nem célszerű voltánál fogva. E hiányon segített a napokban Háder Ferencz takarekpénztári tisztviselő, ki bár róm. kath. vallású, az által kívánta egyházunk iránti szeretetének bizonyosságát adni a többek között, hogy egy díszes, tűzben aranyozott keresztelő edénnyel lepte meg születése évfordulója alkalmával kedves nejét azon czéllal, hogy hitvese, mint hitrokonunk lepje meg hasonlóképen azzal ref. egyházunk közönségét. A keresztelő edényt az azzal megbízott Szabados László s. lelkész úr meghozatván: alólírott f. hó 20-án reggeli istentisztelet alkalmával mutattam fel a híveknek, s rövid alkalmi imádsággal ajánlottuk fel a Szentháromság egy Istenségnek tiszteletére. De sok szegény prot. egyház, de sok szegény ref. lelkész boldog lenne, ha híveink ilyen gondolkozásúak lennének, mint ez a Háder Ferencz! Mikor kivetjük az egyházi adót, nagyon sokan fizetni nem akarnak, Háder pedig azt mondja: ő szegénynek neje után oly keveset fizetni s fizeti évenként a kivetettnek hatszorosát. Pedig elég korlátolt anyagi viszonyok közt él ő is, s épen e körülmény az, mely előttünk nemes lelkük ajándékát oly értékessé teszi. Midőn e szíves adományról megemlékezem, örömmel hozom nyilvánosságra azt is, hogy Riedl Ignáczné úrnő 50 frtot adott — ez is róm. kath. vallású nő — egyházi czéljainkra. Ezenkívül özv. Márton Józsefné 120 frtot és Gudász Józsefné 120 frtot biztosítottak kötvényileg, mit örökösök haláluk után azonnal tartoznak kifizetni. Csudálatos munkálkodása ez is az isteni gondviselésnek. Több mint 800 lelket számláló gyülekezet évi egyházi adója összesen a türelmes papíron mintegy 300 frt. Ebből alig jön be 120 frt. S hogy vagyona évről-évre szaporodik mindamelllett, oka azon örvendetes körülményben rejlik, hogy az önkéntes adakozások folytán ezidőszertint 70 hold földdel és 21 ezer frt tőkével rendelkezik, nem említvén a nagyon változó jövedelmet adó bányarészcvényeket. Midőn a kegyes lelkének szíves adományaiért egyházam nevében hálás köszönetet mondani szerencsés vagyok: szívem melegével kívánom, ne adjon az Isten egyetlen ref. egyháznak se ennyi fizetni nem akaró tagot, mint itt is van, de adjon a gondviselés mindeniknek ennél több önkéntes adakozókat! Felső-Bánya, 1892. márcz. 22. Nagy Lajos, ev. ref. lelkész.

A „Sárospataki Lapok“ 12-ik száma füzetem ismertetőjének rosszakaratból származó insinuaióját mentegeti, de nem

rektifikálja. Én a kritikát, ha az művemre, nézeteimre vonatkozik, nyugodtan tűröm, még ha eszméimet lopottaknak, álláspontomat szolgainak nevezi is; hiszen ezt visszacafolni módomban áll. De amaz inkriminált kifejezés, mely engem mások szolgálatában álló eszköznek apostrofál és így állít pellen-gére, — személyemet sérti. Ilyenmű támadások esetében a megtámadottnak a sértés visszaútasításán kívül nem áll más fegyver rendelkezésére, hanem csak hogy bízik — és egy egyházi lapnál rendszerint joggal bízhatik — a szerkesztői eljárás loyaltásában: hogy ha véletlen személyt érintő sértés követtetett el, rektifikáltassék a sérelem. Azonban — mint már mondtam — a „Sp. L.“-tól hiába vártam legalább annak kijelentését, hogy személyemet sérteni nem akarták. De hiába vár onnan illet bárki is, hol a rosszakaratú gyanúsítások csak „csipkelődés“ számba mennek. Bocsánat! Nekem igen nagy respectusom van az oly egyéni ízlés iránt, mely a személyt illető sértegetéseket és gyanúsításokat csupán „csipkelődéseknek“ veszi, de én kénytelen vagyok az ily eljárást igaz értéke szerint: „rugdalózásnak“ minősíteni. Nem csoda hát, — úgy hiszem, — ha tiltakozás végett — mi szabadságomban áll — oly laphoz fordulok, mely nem szokott személyt sértegető és rugdalózó viadoroknak arenául szolgálni, sem pedig nem kultiválja azt a modort, mely (hogy a Sp. L. 7. sz. egy kifejezésének analógiájával éljek) „bizonyos sárospataki színezetet ad“ a dolgoknak. Részemről ez ügyben utóljára szóltam. Presbyteri János.

Lapunk jelen számához a „Zsinati Értesítő“ 5-ik száma van két íven mellékletül csatolva.

Szerk. posta. F. B. M.-Túr. A városotok és egyházatok nagy adományairól szóló szép híreket már csak a közelebbi számba szoríthatom be. — V. Gy. Csermő. Igaza van; rendbe hoztuk a dolgot.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**

HIRDETÉS.

Magyarország legrégebbi harangöntője

Kis-Gejőczen (Ungmegye), posta Ungvár.

A nagytszt. lelkész urak becses figyelmébe!

Szállítok harangokat bármily súlyban, utólagos — a harang kipróbálása utáni — fizetéssel, forgatható fa- vagy vaskoronával. Jót állok a legjobb hangképességért, tartósságért és a szállításnál történhető károkkért is. A nem tetsző harangot visszaveszem.

Öntődém, több mint egy százados fennállása óta, közmegelegedésre már nagyon sok harangot szállított, s reményem, hogy becsületes, a kor igényeinek teljesen megfelelő munkámmal a nagytszt. lelkész urak és a t. közönség bizalmát jövőre is ki fogom érdemelni.

Kiváló tisztelettel

Egry Ferencz,

harangöntő és földbirtokos.

1—